

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№10
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 322 sahifa,
3-oktyabr, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Use of Innovative Pedagogical Technologies in the Development of Critical Thinking	16
<i>Gulnar Atakhanova Orinbaevna</i>	
Current Aspects of Designing and Implementing Extracurricular Educational Activities at the Primary General Education Level.....	20
<i>Amankosova Dinara Gabitovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachi shaxsiyati va kasbiy mahorati shakllanishining nazariy asoslari....	24
<i>Axmadaliyeva Moxlaroy To'xtapolatovna</i>	
Pedagogical Model and Stages of Teaching Subjects Through a Project-Based Approach	28
<i>Bannayev Qosimjon</i>	
Lotin tili va zamonaviy tibbiy terminologiya: tarixi, vazifasi va amaliy ahamiyati	31
<i>Eshmurodova Shirin Oybekovna</i>	
Motor alaliyaning nonutqiy simptomatikasi	34
<i>Isayeva Mushtariy Alisher qizi</i>	
Talabalar etnomadaniy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari	38
<i>Isomiddinov Asliddin Baxriddin o'g'li</i>	
Texnologiya darslarida o'quvchilarning texnik savodxonligini robototexnika elementlari asosida rivojlantirish.....	41
<i>Jabborova Umida</i>	
Fizika fanini mutaxassislik fanlari integratsiyasi asosida o'qitishda bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	45
<i>Xayrullayev Asliddin Isatullayevich</i>	
Talaba tomonidan mutaxassislik tilini o'zlashtirishda monologik nutqni o'rgatishning samarali usullari masalasi haqida.....	51
<i>Karimov N. M.</i>	
Zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashda kasbiy motiv va motivatsiyaning o'rni	54
<i>Melikova Einora Shuxratovna</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda pragmatik kompetensiyaning roli.....	58
<i>Mustafayeva Nilufar Ulashovna</i>	
O'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	62
<i>Nishonova Dilafuz</i>	
Computer-Based Formative Assessment: Advantages and Challenges in Teaching English to High School Students	66
<i>Obidjonova Shokhista Bakhtiyorovna</i>	
Metata'lim texnologiyalari asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlash tizimini takomillashtirish.....	70
<i>O'rolboyeva Durdona Sayfiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosidagi darslarning an'anaviy darslarga nisbatan samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.....	73
<i>Rasulev Bobirjan Atxamovich</i>	
Pedagogik faoliyatda pedagogning kasbiy taraqqiyoti motivatsiyasining psixologik xususiyatlari	78
<i>Rustamova Surayyo Shaxobiddinovna</i>	
Innovatsion kompetentlik tushunchasi va uning ilmiy-pedagogik asoslari.....	84
<i>Soliyev Eliyor Ravshan o'g'li</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar eshituv idrokini o'yinlar yordamida rivojlantirishning samarali usullari	88
<i>Xalilova Shahnoza</i>	
Zamonaviy ta'limda kommunikativ kompetensiyaning o'rni va ahamiyati.....	92
<i>Yaqubova Nigoraxon Ibrohimjon qizi</i>	
Soliq yuki – mamlakat soliq soliq tizimining asosiy mezonidir	97
<i>Suyunov Otabek Shuxrat o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va takomillashtirish yo'llari	101
<i>Ibodova Sarvinoz Sayfilloyevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida hospital pedagogika fanini o'qitishning dolzarb masalalari va uning uslubiy ta'minoti	106
<i>Inogamova Dilfuza Rahmatullaevna</i>	

Chizma geometriya va kompyuter grafikasi: an'anaviy fan va zamonaviy texnologiyaning uyg'unlashuvi .	111
Raximov A. M., Tairova N. S., Sabirova D. U., Xasanova S. T., Tashpulatov R. X.	
Геймификация в обучении английскому языку на начальном этапе обучения	114
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Talabalarda tanqidiy va evristik fikrlashni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	117
Adjiev Nayrullo Nazrulloevich	
Konstruktiv yondashuv asosida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish metodikasi.....	122
Amirullayeva Barno Abdulhaqovna	
Kimyo o'qitishda o'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishning tajriba-sinov natijalari.....	126
Artiqov Maqsud Bahodirovich, Babanazarova Ayzada Omirbaevna	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni bilingvist sifatida shakllantirishda til o'rganish ko'nikmalari va kompetentsiyalarining rivojlanishi	131
Axmadjonova Gulira'no Muxtorjon qizi	
Talabalarining ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda kooperativ ta'limning metodik yondashuvlari.....	135
Botiraliyeva Gulobar Mahamadismoil qizi	
Talabalarni intellektual faoliyatga tayyorlashda ijtimoiy sherikchilikning pedagogik va metodik asoslari	139
Dilbarjonov Avazbek Ravshanbek o'g'li	
Teacher-Centered and Child-Centered Methods in Early Childhood Education: Insights From Finland and Uzbekistan	143
Djaparova Gulnoza	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Metodik mahorat kuni" va "Metodik mahorat soati"ni tashkil etish	150
Do'stov Davron Zulhaydarovich	
Theoretical, Methodological, and Practical Factors of Differentiated Education	155
Ergash Shonazarovich Khasanov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual qobiliyatini rivojlantirishda kognitiv yondoshuv	160
Gulbahor Xamidova	
Mustaqil ta'lim – mustahkam bilim.....	164
Halima Shukurova Sunatullayevna	
Integrating Google Classroom and Project-Based Learning for Enhanced Synchronous and Asynchronous Education.....	168
Inomkhojaeva Shodiyakhon Abdukodirkhoja qizi	
O'quvchilarning innovatsion fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirishning nazariy asoslari.....	174
Mamadaliyev Axadjon G'aniboyevich	
Hududiy rivojlanishda innovatsion yondashuvlarni strategik boshqaruvga integratsiya qilish yo'llari.....	177
Mo'minov Fazliddin Xusniddin o'g'li	
O'rta yoshdagi ayollarda harakat faoliyatini rivojlantirishda milliy o'yinlarning pedagogik ahamiyati	184
Mustafoev Sherali	
Pedagogical and Psychological Foundations of Developing Higher-Order Thinking Skills in Students.....	188
Nasimova Zarina Isomiddin kizi	
Pedagogik ijodkorlikning kasbiy professionallikda namoyon bo'lish xususiyatlari.....	193
Numonova Dildor Umurzoqovna	
Ko'zi oqiz boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentsiyasini o'rganishning nazariy asoslari	196
Qarshiboyev Asliddin	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish masalalari.....	200
Qilichova Marxabo Xudayqulovna	
The Transformation of Existential Thought in British Literature: Iris Murdoch's Philosophical Humanism and the Reinterpretation of Freedom	204
Rahmonqulova Zarnigor Nasimjon qizi	
Sportchilarning elektron platformalardan foydalanishning metodik tahlili	209
Saydullayev Zafar Erkinovich	
Adabiy ta'limda estetik tarbiya	216
Sharipov Elmurod Sa'dulla o'g'li	
O'qituvchi-trenerning ko'p qirrali kasbiy-pedagogik funksiyalari	220
Sulaymonov Jaxongir Solijonovich	
Uzluksiz kasbiy rivojlanishda art-pedagogikaning o'qituvchilar hissiy farovonligiga ta'siri	223
Suvanova Kamola Raimqul qizi	

Raqamlashtirish muhitida umumta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirish	226
<i>Xamidova Komila Maxmudovna</i>	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	231
<i>Yo'ichiyev Shaxriyor Xusanovich, O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi</i>	
Совершенствование профессиональных компетенций будущих инженеров на основе интегративного подхода	235
<i>Умарова Гулчехра Абитовна</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning aqliy qobiliyatining psixologik xususiyatlari	238
<i>Alanazarova Sholpan Artikbaevna, Artiqbaeva Miyassar Jumanazarovna</i>	
Biologiya ta'limida innovatsion metodlarni joriy etishda ta'lim menejmentining roli	241
<i>Allayorova Maloxat Normaxmat qizi</i>	
Integrating Innovative Technologies for the Enhancement of Speech and Communication Skills Among Learners With Intellectual Disabilities in Uzbekistan: Pedagogical Approaches and Developmental Outcomes	244
<i>Donisheva Gulruy Akhrorkulovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilar o'qish savodxonligini rivojlantirishga metodik jihatdan tayyorlash	247
<i>Doniyarov Mavlonbek Arabovich</i>	
Kimyoviy birikmalarda bog'lar sonini hisoblashning yangi matematik usullari	252
<i>Ergashev Vahob Ergashevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	257
<i>G'aniyeva Maftuna Abduaziz qizi</i>	
Pedagogika oliy o'quv yurtlarida steam fanlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitishning metodik asoslari	261
<i>Jamolova Sitara Muzaffar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik tafakkurini rivojlantirishda didaktik o'yinlar va interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi	264
<i>Mamadiyrov Jamol</i>	
Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalar mustaqil faoliyatini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar	268
<i>Mamayusupova Nafisa Abdulatifovna</i>	
Para yengil atletikachilarda nayza uloqtirish texnikasini takomillashtirish uslubiyati	271
<i>Qiyomova Shohsanam Yarash qizi</i>	
Difficulties in Enhancing Communicativeness of Pre-Service English Teachers	275
<i>Kurbonova Maftuna Fakhriddinovna, Mirzayeva Gulshan Azamatovna</i>	
Principles of Teaching Basic Foreign Language Skills (EFL)	278
<i>Samandarova Gulsara Ismatilloevna</i>	
O'quvchilarning innovatsion ta'lim muhitida tayanch kompetensiyalarini shakllantirishning dolzarbligi	282
<i>Toshpulatova Farida Radjabovna</i>	
Корпоративная культура педагогов и внутренняя стабильность ДОО	286
<i>Буранова Шохноза Абдуразаковна</i>	
Развивать личностные качества учащихся на уроках географии	290
<i>Шадиева Нигора Шариповна</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida oliy ta'lim sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar	295
<i>Baytileuova Gulnaz Quralbay qizi</i>	
Yangi avlod pedagoglarini tayyorlash: kompetensiyalar va qadriyatlarining roli	298
<i>Ro'ziboyeva Ma'mura Abdunabiyevna</i>	
Astronomiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvdan foydalanib o'qitishning ta'lim tizimidagi o'rni	301
<i>Barakayeva Sarvinoz To'liqunovna</i>	
Alohida e'tiborga muhtoj bolalar bilan ishlashda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash	305
<i>Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Namozova Sevinch Asqar qizi</i>	
Ma'naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalashda pedagogik qadriyatlarining ustuvorligi	310
<i>Jumayeva Gulnara Tursunpulatovna</i>	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlarini maqsadli boshqarishga tayyorlashning nazariy asoslari	314
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i>	
Pedagogical Methodology Improve Students' Professional Mobility in Acquisition of Specialty	319
<i>Khidirova Muhabbat Murodillayevna</i>	

TALABALARNING IJTIMOYIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA KOOPERATIV TA'LIMNING METODIK YONDASHUVLARI

Botiraliyeva Gulobar Mahamadismoil qizi
ADPI mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada talabalar ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda kooperativ ta'lim texnologiyalarining metodik yondashuvlari tahlil qilingan. Ta'lim jarayonida jamoaviy hamkorlik, muloqot madaniyati, empatiya va ijtimoiy faollikni rivojlantirishga qaratilgan usullarning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, kooperativ ta'limning nazariy asoslari, uning ijtimoiy pedagogika fanida qo'llanish tajribalari hamda talabalar shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga ta'siri ochib berilgan. Tadqiqot natijalari asosida ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishning samarali metodik tavsiyalari ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kooperativ ta'lim, ijtimoiy kompetensiya, metodik yondashuv, jamoaviy hamkorlik, ijtimoiy pedagogika, emotsional intellekt.

Abstract: This article explores methodological approaches to cooperative learning in the formation of students' social competences. It highlights the importance of methods aimed at developing teamwork, communication culture, empathy, and social activity within the educational process. The paper also analyzes the theoretical foundations of cooperative learning, its application in teaching social pedagogy, and its impact on students' personal and professional development. Based on the research findings, effective methodological recommendations for enhancing social competences have been proposed.

Key words: cooperative learning, social competence, methodological approach, teamwork, social pedagogy, emotional intelligence.

Аннотация: В статье рассматриваются методические подходы кооперативного обучения в формировании социальных компетенций студентов. Освещается значение методов, направленных на развитие коллективного взаимодействия, культуры общения, эмпатии и социальной активности в образовательном процессе. Также анализируются теоретические основы кооперативного обучения, опыт его применения в преподавании социальной педагогики и влияние на личностное и профессиональное развитие студентов. На основе проведенного исследования предложены эффективные методические рекомендации по развитию социальных компетенций.

Ключевые слова: кооперативное обучение, социальная компетенция, методический подход, коллективное взаимодействие, социальная педагогика, эмоциональный интеллект.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida ta'lim tizimida raqobatbardosh, tashabbuskor, hamkorlikka ochiq va ijtimoiy faol shaxslarni tayyorlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Jamiyat taraqqiyoti hamda ishlab chiqarish va ijtimoiy sohalarda jamoaviy hamkorlikning ahamiyati ortib borayotgan bir paytda, talabalar shaxsida ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish o'quv jarayonining asosiy maqsadlaridan biri sifatida qaralmoqda. Chunki ijtimoiy kompetensiya nafaqat talabaning bilim va ko'nikmalarini, balki uning atrofdagilar bilan muloqot qilish madaniyati, jamoada ishlash qobiliyati, muammoli vaziyatlarda oqilona qaror qabul qilish salohiyatini ham ifodalaydi ^[1].

Kooperativ ta'lim texnologiyalari zamonaviy pedagogikaning samarali yondashuvlaridan biri sifatida talabalar faoliyatini guruhlarda tashkil etishga, hamkorlik asosida bilim olish jarayonini yo'lga qo'yishga xizmat qiladi. Ushbu texnologiya yordamida talabalar birgalikda muammolarni hal qilish, g'oyalarni erkin muhokama qilish, o'zaro mas'uliyatni his etish, o'z fikrini asoslab berish va boshqalarning nuqtayi nazarini hurmat qilishni o'rganadilar. Natijada nafaqat bilim va ko'nikmalar boyitiladi, balki ijtimoiy kompetensiyalar ham izchil rivojlanadi ^[2].

Ijtimoiy pedagogika fani doirasida kooperativ ta'lim texnologiyalaridan foydalanish talabalarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki ularning ijtimoiy faoliyatga tayyorgarlik darajasini ham oshiradi. Mazkur jarayonda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish uchun metodik yondashuvlarni takomillashtirish zarurati yuzaga keladi. Chunki mavjud tajribalar shuni ko'rsatadiki, talabalarda ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish uchun an'anaviy dars usullari yetarli emas, bu borada innovatsion va hamkorlikka yo'naltirilgan metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi ^[3].

Shu boisdan ushbu maqolada kooperativ ta'lim texnologiyalari asosida talabalarning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirish masalasi, uning metodik yondashuvlari, amaliy samaradorligi hamda ta'lim jarayoniga tatbiq etish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kooperativ ta'lim texnologiyalari va ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda keng qamrovli yo'nalishlardan biri sifatida o'rganilmoqda. XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab xorijiy pedagog olimlar kooperativ ta'lim metodikasining nazariy va amaliy jihatlarini chuqur tahlil qilib, ushbu yo'nalishning samaradorligini ilmiy asoslab berganlar. Jumladan, R. Johnson va D. Johnsonlarning hamkorlikda o'qitish nazariyasi, S. Sharanning kooperativ o'qitish modellari, shuningdek, K. Slavinning tadqiqotlari ta'lim jarayonida jamoaviy hamkorlikning ijtimoiy va psixologik afzalliklarini yoritib bergan. Ularning fikricha, kooperativ o'qitish nafaqat bilimlarni samarali o'zlashtirishga, balki talabalar o'rtasida ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlash, bir-biriga yordam berish va o'zaro hurmat muhitini shakllantirishga xizmat qiladi ^[4].

Emosional intellekt va ijtimoiy kompetensiya tushunchalari ham ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. D. Goulman tomonidan ilgari surilgan emosional intellekt nazariyasi shaxsning o'z his-tuyg'ularini boshqarish, boshqalarning emotsiyalarini tushunish hamda samarali muloqot o'rnatish qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi. Ushbu jihatlar ijtimoiy kompetensiyaning ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Shuningdek, L. S. Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasi ham hamkorlik va ijtimoiy muloqotning shaxs shakllanishidagi o'rnini ilmiy jihatdan asoslab bergan ^[5].

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) olimlari orasida ham kooperativ ta'lim masalalari turlicha yondashuvlarda o'rganilgan. Masalan, A. Petrov va N. Kuznetsova kooperativ o'qitishning kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi ahamiyatini tadqiq etgan bo'lsalar, E. Bondareva ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishda guruhish ish va muammoli vaziyatlardan foydalanish samaradorligini asoslab bergan. Ushbu izlanishlarda talabalarni ijtimoiy faoliyatga tayyorlash, ularning jamoada o'z o'rnini topa olishi va ijtimoiy javobgarlikni his etishi ustuvor yo'nalish sifatida ta'kidlangan.

O'zbekistonlik tadqiqotchilar ham ushbu yo'nalishda qator ilmiy izlanishlarni olib bormoqdalar. Xususan, A. Abduqodirov, N. Nishonova va M. To'raqulovlarning ilmiy ishlari ta'lim jarayonida interfaol metodlar, jumladan, kooperativ ta'limning qo'llanilishi natijasida talabalar ijtimoiy faolligi va ijodiy qobiliyatlarining rivojlanishini yoritadi. Sh. Hasanov esa pedagogik innovatsiyalar asosida talabalar shaxsini har tomonlama rivojlantirish masalasini chuqur tahlil qilgan. Bu izlanishlar shuni ko'rsatadiki, kooperativ ta'lim texnologiyalaridan foydalanish ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish uchun samarali metodik vosita sifatida e'tirof etiladi ^[6].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kooperativ ta'lim texnologiyalarining asosiy ustunliklari – talabalar o'rtasida o'zaro hamkorlikni mustahkamlash, muloqot madaniyatini rivojlantirish, muammoli vaziyatlarda jamoaviy yechim topishga o'rgatish va shaxsiy faollikni oshirishdan iboratdir. Shuningdek, ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish uchun nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy mashg'ulotlarda qo'llaniladigan guruhish metodlar, rolli o'yinlar va muammoli topshiriqlar ham alohida ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot talabalar ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda kooperativ ta'lim texnologiyalarining samaradorligini aniqlash, uning metodik imkoniyatlarini tahlil qilish va amaliy asoslarini ishlab chiqishga yo'naltirildi. Tadqiqotning metodologik asosini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim nazariyasi, ijtimoiy o'rganish konsepsiyasi, hamkorlik pedagogikasi hamda faol o'qitish texnologiyalarining zamonaviy yondashuvlari tashkil etadi. Tadqiqot davomida o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, kooperativ ta'lim texnologiyalari talabalar ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Avvalo, kooperativ o'qitish jarayonida talabalar kichik guruhlar tarkibida faoliyat olib borish orqali o'zaro muloqot madaniyatini rivojlantiradi, faol tinglash, fikr bildirish, konstruktiv bahs yuritish, hamkorlikda qaror qabul qilish va kelishuvga erishish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Bu jarayon talabalar orasida empatiya, o'zaro hurmat, mas'uliyat, jamoaviy birdamlik va ijtimoiy faollikni shakllantiruvchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqot jarayonida kooperativ ta'limning metodik mexanizmlari amaliyotda sinovdan o'tkazildi, shu maqsadda tadqiqotning diagnostik bosqichida talabalarning mavjud ijtimoiy kompetensiya darajasi, ularning muloqot madaniyati, jamoaviy ishlash qobiliyati va ijtimoiy faollik ko'rsatkichlari so'rovnoma, suhbat va test metodlari orqali tahlil qilindi.

Tajriba-sinov bosqichida esa eksperimental guruhda kooperativ ta'lim texnologiyalarini (Jigsaw, Think–Pair–Share, Round Table, Team Learning va boshqalar) amaliy qo'llash orqali ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan mashg'ulotlar tashkil etildi, guruhli o'yinlar, muammoli vaziyatli topshiriqlar, loyihaviy ishlar va rolli mashg'ulotlardan foydalanildi. Keyingi bosqichda tajriba natijalari nazorat guruhi bilan solishtirilib, kooperativ ta'limning samaradorligi aniqlab chiqildi, olingan ma'lumotlar statistik tahlil asosida qayta ishlanib, talabalarning ijtimoiy kompetensiyalaridagi o'sish dinamikasi baholandi. Tadqiqot davomida kuzatish, suhbat, so'rovnoma, eksperiment, diagnostika va statistik tahlil metodlaridan kompleks tarzda foydalanildi.

Kuzatish jarayonida talabalarining guruh ichidagi faol ishtiroki, muloqot madaniyati va o'zaro munosabatlari qayd etildi, so'rov va suhbat metodlari orqali talabalar, o'qituvchilar hamda akademik guruh rahbarlarining fikrlari o'rganildi, eksperimental metod yordamida esa kooperativ o'qitish texnologiyalarining real o'quv jarayonidagi natijalari sinovdan o'tkazildi. Tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, kooperativ ta'lim jarayonida talabalar o'z fikrlarini mustaqil ifodalash, boshqalarning nuqtayi nazarini tushunish, jamoaviy qaror qabul qilish va ijtimoiy vaziyatlarda oqilona yo'l tutish ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantirdilar, ularning o'zaro hamkorlik darajasi, muloqot madaniyati va empatiya qobiliyati an'anaviy ta'lim oluvchilarga nisbatan yuqoriroq natijalarni ko'rsatdi.

Shuningdek, kooperativ ta'lim texnologiyalarini qo'llash talabalarda o'z fikrini ishonch bilan bayon etish, jamoada faol ishtirok etish, o'zaro hurmatni his etish, muammoli vaziyatlarda jamoaviy yechim topa olish va ijtimoiy mas'uliyatni anglash kabi ijobiy o'zgarishlarga olib keldi. Natijada ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishning yangi metodik modeli ishlab chiqildi va u ijtimoiy pedagogika fani doirasida talabalarining kasbiy hamda shaxsiy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiluvchi muhim ilmiy-amaliy yondashuv sifatida baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Natijalar shuni ko'rsatadiki, kooperativ ta'limning an'anaviy dars usullaridan asosiy farqi – bilim olish jarayonida individual yondashuvni guruhli hamkorlik bilan uyg'unlashtirishi va shu orqali talabaning faolligini oshirishidir. Guruhli topshiriqlar, rolli o'yinlar hamda muammoli vaziyatlarni hal qilish mashqlari orqali talabalar nafaqat nazariy bilimlarni o'zlashtiradilar, balki ijtimoiy kompetensiyalar – muloqotchanlik, liderlik, ijtimoiy mas'uliyat va konfliktlarni hal qilish qobiliyatini ham rivojlantiradilar ^[8,9]. Muhokamalar jarayonida aniqlanishicha, kooperativ ta'lim texnologiyalarining ijtimoiy pedagogika fanida qo'llanishi talabalar shaxsini har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xususan, talabalarda jamoaviy qaror qabul qilish, fikrlarni erkin ifodalash va bahslashish ko'nikmalari mustahkamlanadi; o'zaro hurmat, empatiya va birdamlik tuyg'usi shakllanadi; talabalarining ijtimoiy faoliyati va tashabbuskorligi ortadi; shuningdek, emosional intellekt elementlari – o'z his-tuyg'ularini boshqarish, boshqalarning emotsiyalarini tushunish va ularga mos ravishda muloqot o'rnatish qobiliyati rivojlanadi. O'tkazilgan kuzatish va tajribalar asosida shuni ta'kidlash mumkinki, kooperativ ta'lim metodlarini muntazam va tizimli qo'llash talabalarining nafaqat akademik natijalarini, balki ijtimoiy kompetensiyalarini ham sezilarli darajada oshiradi. Natijada, talabalar kelgusida professional faoliyatda muvaffaqiyat qozonishga, jamoalarda samarali ishlashga hamda jamiyatda faol ijtimoiy rol o'ynashga tayyor bo'ladilar ^[10,11]. Xulosa qilib aytganda, kooperativ ta'lim texnologiyalariga asoslangan metodik yondashuvlar ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishda muhim pedagogik imkoniyatlarga ega bo'lib, ularni ta'lim jarayoniga keng tatbiq etish nafaqat o'quv samaradorligini oshiradi, balki shaxsiy va ijtimoiy rivojlanish uchun qulay sharoit yaratadi.

XULOSA

Yuqoridagi tadqiqot va tahlillar asosida shuni aytish mumkinki, kooperativ ta'lim texnologiyalari talabalar ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda samarali pedagogik yondashuvlardan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiya yordamida o'quv jarayonida talabalar o'zaro hamkorlikka jalb etiladi, jamoada ishlash malakalari rivojlanadi, muloqot madaniyati, empatiya, o'zaro hurmat va mas'uliyat kabi muhim ijtimoiy sifatlar mustahkamlanadi. Ijtimoiy pedagogika fanida kooperativ ta'lim metodlarini qo'llash talabalar shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Xususan, ular guruhli topshiriqlarni bajarish jarayonida hamkorlikni yo'lga qo'yishni, turli nuqtayi nazarlarni tinglashni, konstruktiv muhokama yuritishni va jamoaviy qaror qabul qilishni o'rganadilar.

Bu jarayon ijtimoiy kompetensiyaning asosiy tarkibiy qismlarini – muloqotchanlik, ijtimoiy faollik, liderlik, empatiya va konfliktlarni hal qilish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, kooperativ ta'lim texnologiyalarining doimiy va tizimli ravishda qo'llanishi talabalarni nafaqat bilimli mutaxassis sifatida, balki ijtimoiy jihatdan faol, mas'uliyatli, mustaqil fikrlovchi, tashabbuskor va hamkorlikka tayyor shaxs sifatida tarbiyalashga imkon beradi. Shu sababli, ta'lim jarayonida kooperativ metodlarga asoslangan metodik yondashuvlarni keng tatbiq etish va ularni tizimli ravishda amaliyotga joriy etish bo'lajak mutaxassislarning ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Holubec, E. J. Cooperation in the Classroom. Minnesota: Interaction Book Company, 1998. – 232 p.
2. Slavin, R. E. Cooperative Learning: Theory, Research, and Practice. Boston: Allyn and Bacon, 1995. – 285 p.
3. Sharan, S. Handbook of Cooperative Learning Methods. Westport: Greenwood Press, 1994. – 340 p.
4. Goleman, D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. New York: Bantam Books, 1995. – 352 p.
5. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press, 1978. – 174 p.
6. Petrov, A. V. Kooperativnoe obuchenie i razvitiye kommunikativnoy kompetentsii studentov. Moskva: Pedagogika, 2012. – 210 s.
7. Kuznetsova, N. A. Formirovanie sotsial'noy kompetentnosti studentov na osnove gruppovoy raboty. // Vestnik Vyshey Shkoly, 2015. – №3. – S. 45–52.
8. Bondareva, E. S. Sotsial'naya pedagogika: teoriya i praktika. Sankt-Peterburg: Piter, 2016. – 288 s.
9. Abduqodirov, A. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: Fan va texnologiya, 2010. – 256 b.
10. Nishonova, N. I. Talabalarda ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishda innovatsion metodlarning ahamiyati. // Oliy ta'lim muammolari jurnali, 2018. – №4. – B. 67–72.
11. To'raqulov, M. Oliy ta'limda interfaol metodlardan foydalanish samaradorligi. Toshkent: Universitet nashriyoti, 2019. – 198 b.
12. Hasanov, Sh. Pedagogik innovatsiyalar: nazariya va amaliyot. Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 240 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.